
**AYRILIKLAR ARASINDA
KÖPRÜ KURMAK**

**TÜRKİYE'DE KADIN
HAKLARININ
DURUMU**

SOLIDARITY WITH OTHERS

İçerik Tablosu

Özet.....	2
1. Giriş	2
2. Hamile ve Yeni Doğum Yapmış Kadınların Hapsedilmesi	3
- <i>Konuya genel bakış .....</i>	<i>3</i>
- <i>Vakalar ve İstatistiklerle Konunun Vurgulanması .....</i>	<i>3</i>
- <i>Yasal çerçeve ve politikalar uluslararası hukuk ve Türkiye'nin uluslararası hukuk çerçevesindeki yükümlülükleri .....</i>	<i>4</i>
- <i>Anne ve Çocuk Sağlığı Üzerindeki Etkileri .....</i>	<i>5</i>
3. Kadına Yönelik Şiddet	6
- <i>Türkiye'de yaygın olan şiddet biçimleri (aile içi şiddet, namus cinayetleri, vb.).....</i>	<i>6</i>
- <i>İstatistikler ve yaygınlık oranı .....</i>	<i>6</i>
- <i>Şiddete katkıda bulunan kültürel ve toplumsal normlar .....</i>	<i>7</i>
- <i>Mevcut yasal korumalar ve destek hizmetleri ile uygulamada ve adalete erişimde karşılaşılan zorluklar .....</i>	<i>8</i>
4. Türkiye'deki Mülteci Kadınlar	10
- <i>Türkiye'deki mülteci krizine genel bakış .....</i>	<i>10</i>
- <i>Toplumsal cinsiyet ve mülteci statüsünün kesişimselliği ve mülteci kadınların karşılaştığı önemli zorluklar: sağlık hizmetlerine, eğitime ve istihdama erişim .....</i>	<i>11</i>
- <i>STK'ların ve uluslararası kuruluşların mülteci kadınları destekleme çabaları .....</i>	<i>11</i>
5. Kesişimsellik ve Marjinalleştirilmiş Gruplar.....	12
- <i>Marjinalleştirilmiş kadın gruplarının karşılaştığı zorluklar .....</i>	<i>13</i>
6. Sonuç	15
- <i>Tavsiyeler .....</i>	<i>15</i>

Ayrılıklar Arasında Köprü Kurmak: Türkiye'de Kadın Haklarının Durumu

Özet

Bu rapor, hamile kadınların hapsedilmesi, kadına yönelik şiddet ve mülteci kadınların karşılaştığı zorluklara odaklanarak Türkiye'deki kadın haklarını incelemektedir. Rapor, Türkiye'nin yasal çerçevesindeki sistemik adaletsizlikleri, kültürel normlar tarafından sürdürülen yaygın şiddeti ve mülteci kadınların kırılganlıklarını vurgulamaktadır. Öneriler arasında uluslararası taahhütlerin yerine getirilmesi, ceza adaleti sisteminde reform yapılması ve kadınların güçlendirilmesi yer almaktadır. Bu konuların ele alınması, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ve kadın haklarının korunması açısından hayati önem taşımaktadır.

1. Giriş

Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin küresel söylemde önemli bir örnek teşkil etmektedir, zira kadın hakları alanında izlediği yol, tarihsel ilerleme ve güncel zorlukların bir karışımından oluşmaktadır. Bu çok yönlü manzarayı incelerken, Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yolculuğunun karmaşıklığı ön plana çıkmakta ve hem atılan adımları hem de henüz aşılmamış engelleri yansıtmaktadır.

Türkiye yıllar içinde yasal çerçevede ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik toplumsal tutumlarda kayda değer dönüşümler geçirmiştir. Öncü yasal reformlardan artan kamusal söylemlere kadar, ülke kadınların güçlendirilmesi yönünde dinamik bir yol kat etmiştir. Ancak, bu ilerleme anlatısının içinde, kadın haklarının tam olarak hayata geçirilmesini engellemeye devam eden kalıcı eşitsizlikler ve yapısal engeller bulunmaktadır.

Bu rapor, Türkiye'de kadın haklarının çok yönlü görünümüne ilişkin bilimsel bir araştırmaya girişmekte ve farklı sosyo-kültürel bağlamlarda kadınların deneyimlerini özetleyen temel boyutları tanımlamaktadır. Ampirik verilerin, yasal çerçevelerin ve sosyo-politik dinamiklerin titizlikle incelenmesi yoluyla, Türkiye'de kadınların karşılaştığı zorlukların karmaşık dokusunu çözmeye çalışmaktadır.

Analizimizin merkezinde üç odak noktası yer almaktadır: hamile ve doğum sonrası kadınların hapsedilmesi, kadınlara yönelik yaygın şiddet olgusu ve Türkiye sınırları içindeki mülteci kadınların karşı karşıya kaldığı güvencesiz durum. Bu temaların her biri sadece sistemik engelleri değil, aynı zamanda Türkiye'deki kadınların gündelik deneyimlerini şekillendiren yaşanmış gerçeklikleri de kapsamaktadır.

Bu rapor, araştırmamızı tarihsel öncüller ve teorik çerçevelerle temellendirerek, Türkiye'deki kadın haklarının karmaşıklığını anlamak için bilimsel bir temel sağlamayı amaçlamaktadır.

Ayrıca, Türkiye bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliği gündemini ilerletmek için disiplinler arası diyalog ve işbirliğine dayalı eylem zorunluluğunun altını çizmektedir.

Kadın Hakları Günü'nü anarken, bu rapor hem bilimsel bir açıklama hem de dönüştürücü değişime yönelik ortak çabalar için bir çağrı niteliğindedir. Titiz analizler ve bilinçli savunuculuk yoluyla, engelleri ortadan kaldırmak ve tüm kadınların haklarının ve onurunun tartışmasız bir şekilde desteklendiği kapsayıcı bir toplumu teşvik etmek için kolektif olarak çaba gösterebileceğimizi umuyoruz.

1. Hamile ve Yeni Doğum Yapmış Kadınların Hapsedilmesi

- *Konuya genel bakış*

Son yıllarda Türkiye, cezaevi koşullarını ve mahpus haklarını önemli ölçüde etkileyen siyasi ve sosyal dönüşümler geçirdi. Özellikle 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminden sonra, Gülen Hareketi ile bağlantılı olduğu iddia edilen kişiler yoğun baskı ve yasal adaletsizliklerle karşı karşıya kaldı. Bu durum, hamile kadınlar ve yeni doğum yapmış anneler de dahil olmak üzere cezaevlerindeki bireylerin yaşam koşullarını daha da kötüleştirmiştir. Tutukluluk deneyimi, kişinin yaşamını sürdürme kabiliyetini, sağlığını, gelişimini ve psikolojik ve duygusal refahını olumsuz yönde etkilemektedir¹. Ancak, özgürlüğünden mahrum bırakılan bir bireyin yaşadığı kaygı ve zorluklar, hamile olan veya çocuklarını yanlarında bulunduran tutuklu anneler için çok daha karmaşık olabilir².

- *Vakalar ve İstatistiklerle Konunun Vurgulanması*

2016 yılından bu yana, başta Gülen Hareketi ile ilişkili olanlar olmak üzere binlerce kadın, çoğu zaman somut deliller olmaksızın tutuklanmış ve gözaltına alınmıştır. Aralık 2016 sonu itibarıyla Türkiye'deki ceza infaz kurumlarında 201.139 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Bunların 8.315'i kadın hükümlü ve tutuklulardan oluşmakta olup, toplam hükümlü ve tutuklu sayısının %4,1'ini oluşturmaktadır. Ceza infaz kurumlarında anneleriyle birlikte kalan 0-6 yaş arası çocuk sayısı 529'dur.³ Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 65. ve 72. maddelerinde yer alan düzenlemeler uyarınca, annesi hükümlü olan ve dışarıda bakacak kimsesi bulunmayan 0-6 yaş grubundaki çocuklar, annelerinin talebi halinde ceza infaz kurumlarında anneleriyle birlikte

---

¹ Çengeköylü, C., Bademci, H. Ö., Çelik, D., & Karadayı, E. F. (2022). Anneleri ile Ceza İnfaz Kurumlarında Kalan 0-6 Yaş Çocukların Yaşam Koşullarının ve Deneyimlerinin Annelerinin Bakış Açısıyla Araştırılması. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 33(4), 1161–1182. <https://doi.org/10.33417/tsh.1081422>

² Çengeköylü, C., Bademci, H. Ö., Çelik, D., & Karadayı, E. F. (2022). Anneleri ile Ceza İnfaz Kurumlarında Kalan 0-6 Yaş Çocukların Yaşam Koşullarının ve Deneyimlerinin Annelerinin Bakış Açısıyla Araştırılması. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 33(4), 1161–1182. <https://doi.org/10.33417/tsh.1081422>

³ CEZAEVİNDE ANNE OLMAK To be a Mother Behind Bars. (n.d.-b). *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Kafkas University Journal of the Institute of Social Sciences, Bahar Spring 2021, Sayı Number 27*, 179–213. <https://doi.org/10.9775/kausbed.2021.011>

kalabilmektedir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 9 Mart 2021 tarihli duyurusunda "8 Mart 2021 tarihi itibarıyla annesinin yanında kalan 0-6 yaş grubunda toplam 345 çocuk bulunmaktadır." ifadelerine yer verdi.⁴ Mart 2024 itibarıyla, en az 320 hamile kadın ve yeni anne, çocuklarıyla birlikte cezaevlerinde bulunmaktadır⁵. Bu kadın ve çocukların karşılaştığı zorluklar, fiziksel sağlık sorunlarının ötesinde psikolojik ve sosyal boyutlara da uzanmaktadır.

- *Yasal çerçeve ve politikalar uluslararası hukuk ve Türkiye'nin uluslararası hukuk çerçevesindeki yükümlülükleri*

Türkiye, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayarak kadınlar ve çocuklar için belirli hak ve korumaları taahhüt etmiştir. Bu sözleşmeler, kadınların her türlü şiddet ve ayrımcılıktan korunmasını⁶ ve çocukların yüksek yararının her zaman göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Ancak, son yıllarda Gülen Hareketi ile ilişkili olduğu iddia edilen kişilere yönelik muamele bu uluslararası taahhütlerle çelişmektedir.

Türkiye'nin iç hukukunda, özellikle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da, hamile kadınların ve altı aydan küçük bebeği olan kadınların gözaltına alınması yasaklanmıştır. Kanununun 16/4 maddesi, hamile kadınlar ve yeni anneler için cezaların infazının ertelenmesini öngörmektedir. Ancak, uygulamada, bu hükümlerin Gülen Hareketi ile ilişkili kişilere uygulanması adaletsizlik ve keyfiliğe yol açan tutarsızlıklar göstermiştir. Bu durum hem Anayasa'nın ilkeleri hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile çelişmektedir.

Buna ek olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, fiziksel gözaltı koşullarıyla ilgili olarak, özellikle açık hava egzersizlerinin yetersizliği ile annenin kötü beslenmesi ve anne ve yeni doğan oğlu için yetersiz sağlık ve hijyen düzenlemelerinin birleştiğinde, kümülatif etkinin annenin fiziksel acı çekmesine ve zihinsel zarar görmesine neden olan bir ciddiyete ulaştığını ve bunun insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini belirtmiştir.⁷

Gülen Hareketi ile ilişkili kadınlar sıklıkla keyfi tutuklamalar ve adil olmayan yargılamalarla karşı karşıya kalmakta, bu da hamile kadınlar ve yeni anneler için ek riskler yaratmaktadır. Tutuklama ve gözaltı süreçlerinde, hamile kadınların ve çocuklu annelerin özel ihtiyaçları yeterince dikkate

---

⁴ T.C. ADALET BAKANLIĞI Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2021, March 9). *Bazı Basın Yayın Organlarında "3 Bin Çocuk Anneleriyle Cezaevinde" Şeklinde Yayınlanan ve Gerçekleri Yansıtmayan Haberlerle İlgili Basın Açıklaması* [Press release]. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/basin-aciklamasi09032021045708>

⁵ *Arbitrary detention and arrest* | OTHERS. (n.d.). OTHERS. <https://www.solidaritywithothers.com/arbitrary-detention-and-arrest>

⁶ UN General Assembly, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, 18 December 1979, United Nations, Treaty Series, vol. 1249, p. 13, <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm>. & United Nations. (1989). Convention on the Rights of the Child. *Treaty Series*, 1577, 3.

⁷ GÜVEÇ v. TURKEY, *Application no. 70337/01*, 20 January 2009, FINAL 20/04/2009, <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90700%22%5D%7D>

alınmamakta ve bu durum Anayasa'nın 19. Maddesi ile AİHS'nin 5. Maddesinde belirtilen hakları ihlal etmektedir.⁸

- *Anne ve Çocuk Sağlığı Üzerindeki Etkileri*

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun 19 Aralık 2006 tarihli kararına göre, mahkumlar gibi özel ilgiye ihtiyaç duyanlar da dahil olmak üzere kadınlara yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik çabalar genişletilmiştir. Bu durum, sağlık personelinin, özellikle de hemşirelerin, hapsedilmiş kadınların karşılaştığı damgalanmayla ilgili zorlukların azaltılmasında ve belirlenen ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli roller oynamasını gerektirmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Alt Komisyonu'nun Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yaptığı detaylı incelemeler, 2019 yılında yayınlanan bir raporda çok sayıda kritik sorunun altını çizdi.⁹ Rapor, cezaevi sağlık hizmetlerindeki yetersizlikleri, hastalıkların tedavisinin geç yapıldığını veya bazen hiç yapılmadığını, sosyal faaliyetlere ve ortak alanlara erişimin kısıtlandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, aramalar sırasında kişisel eşyalara el konulması, ziyaret günlerinde ailelerin saatlerce cezaevi dışında bekletilmesi, ağır hamile kadınların tutukluluk halinin devam etmesi ve cezaevindeki bebek ve çocuklar için kreş olanaklarına erişimin yetersizliği de raporda yer almaktadır. Raporda ayrıca bazı yayınların hükümlü ve tutuklulara ulaştırılmadığı ve tutuksuz yargılanma taleplerinin göz ardı edildiği vurgulanmaktadır.

Cezaevi koşullarında hamile kadınlar ve yeni anneler yetersiz beslenme, hijyen eksikliği ve uygun tıbbi bakım eksikliği gibi hem annenin hem de çocuğun sağlığını tehlikeye atan sorunlarla karşı karşıya kalıyor. Halime Gülsu vakası, cezaevindeki yetersiz sağlık hizmetlerinin trajik sonuçlarını örnekleemektedir.¹⁰

Cezaevi koşulları küçük çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi için de uygun olmayan bir ortam yaratmaktadır. Erken yaşta cezaevi ortamına maruz kalan çocuklar, uzun vadeli eğitim ve sağlık sonuçlarını önemli ölçüde etkileyebilecek sosyal izolasyon, duygusal ihmal ve gelişimsel gecikme riskleriyle karşı karşıyadır.¹¹ Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası insan hakları örgütleri, Türkiye'deki cezaevi koşullarının iyileştirilmesi ve özellikle hamile kadınlar, yeni anneler ve çocuklar için daha insani koşulların sağlanması çağrısında bulunmaktadır.

---

⁸ Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcıları için Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı'' Birleşmiş Milletler New York, 2008, s.19

⁹ <https://www.raporlar.org/bakirkoy-kadin-kapali-ceza-infaz-kurumu-inceleme-raporu-tbmm-insan-haklari-inceleme-komisyonu/>

¹⁰ <https://stockholmcf.org/book-tells-story-of-teacher-who-died-in-turkish-prison-due-to-lack-of-medication/>

¹¹ Murray, J. (2007). The cycle of punishment: Social exclusion of prisoners and their children. *Criminology & Criminal Justice: An International Journal*, 7(1), 55–81. <https://doi.org/10.1177/1748895807072476>

3. Kadına Yönelik Şiddet

- *Türkiye'de yaygın olan şiddet biçimleri (aile içi şiddet, namus cinayetleri, vb.)*

Kadına yönelik şiddet, BM Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'de "ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan, bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma dahil, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi" olarak tanımlanmakta ve çağdaş yorumlarda "mağdurun ekonomik ihtiyaçlarının elinden alınması" da kadına yönelik şiddetin bir türü olarak kabul edilmektedir.¹²¹³ Yaygın internet kullanımının bir sonucu olarak kadınlara yönelik siber şiddet BM organları tarafından da kabul edilmiştir.¹⁴

Türkiye'de kadınlar şiddetle farklı şekillerde karşılaşmakta ve bunun sonucunda önemli zorluklar yaşamaktadır. Türkiye'de kadınlara yönelik en yaygın şiddet vakalarından bazıları (kadınların aile dinamikleri içinde bağımlı olabilecekleri) maddi imkânlardan mahrum bırakılmaktan, zarar verici fiziksel şiddet ve namus cinayetlerine kadar uzanmaktadır.¹⁵ Namus cinayetleri, içinde yaşadıkları toplumun normlarına uymayarak ailelerinin namusunu korumada "başarısız" oldukları iddia edilen kadınlara yönelik bir "cezalandırma" biçimi olarak tanımlanmaktadır.¹⁶ Bu bağlamda, maruz kaldıkları baskı nedeniyle öldürülebilir veya intihara zorlanabilirler.¹⁷ Namus cinayetlerinin, evlilik partneri, aile meclisi (çoğunlukla evin babası) veya partneri de dahil olmak üzere ilişkilerinin biçimine bakılmaksızın aile onurunu "kurtarmak" için işlendiğine inanılmaktadır.¹⁸ Bu şiddet örüntüsü en çok fiziksel ve duygusal acıyı yansıtırarak algılanmaktadır.¹⁹

- *İstatistikler ve yaygınlık oranı*

Bazı istatistikler Türkiye'de kadınların karşılaştığı olumsuz durumları daha da açıklığa kavuşturmaktadır. Nicel verilere göre 2020 yılında kadınların %36'sı fiziksel şiddete, %12'si ise cinsel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir.²⁰ Duygusal şiddet yaygın bir şiddet türüdür ve 2020

¹²G.A. res. 48/104, 48 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 217, U.N. Doc. A/48/49 (1993).

¹³Radhika Coomaraswamy, Special Rapporteur on violence against women, Report to the Commission on Human Rights, UN Doc. E/CN.4/2003/75, 6 January 2003, para.30.

¹⁴UN Women Turkey Spotlights Cyber Violence and raises awareness on the issue through Innovative Campaign. UN Women – Europe and Central Asia. <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2020/12/un-women-turkey-spotlights-cyber-violence-and-raises-awareness-through-innovative-campaign>.

¹⁵Kardam , F., Alpar , Z., Yuksel , I., & Ergun , E. (2005). The Dynamics of Honor Killings in Turkey . <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/honourkillings.pdf>.

¹⁶Ibid.

¹⁷Ibid.

¹⁸Ibid.

¹⁹Data on violence against women in Turkey. ILAPROJECT. (2021, April 21). <https://ilaprojesi.org/en/2020/09/18/data-on-violence-against-women-in-turkey/#:~:text=Emotional%20violence%20Fabuse%3A%20The%20most,during%20their%20lifetime%20is%2044%25>.

²⁰Data on violence against women in Turkey. ILAPROJECT. (2021, April 21). <https://ilaprojesi.org/en/2020/09/18/data-on-violence-against-women-in-turkey/#:~:text=Physical%20and%20For%20sexual%20violence,at%2012%25%20throughout%20the%20country>.

yılında belgelendiği üzere Türkiye'deki kadınların %44'ü yaşamlarının herhangi bir döneminde bu tür bir istismara maruz kalmıştır.²¹ Dahası, 2022 yılında Türk feminist örgütü - Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu - yıllık raporunda 334 kadının erkekler tarafından öldürüldüğünü yayınlamıştır.²² Erkeklerin de şiddete maruz kaldığı görülmekle birlikte, mağdurların büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır.²³ Şiddete maruz kalan her 10 kişiden 8'inin kadın olduğu ve bu kadınların yüzde 73'ünün evli ve 31-55 yaş aralığında olduğu 2023 yılında belgelenmiştir.²⁴

- *Şiddete katkıda bulunan kültürel ve toplumsal normlar*

Türkiye'de kadına yönelik şiddeti artıran sosyal, kültürel ve psikolojik faktörler de dahil olmak üzere çok sayıda neden bulunmaktadır.²⁵ Erkek meslektaşlarının aksine kadınların düşük sosyal statüsü, kadına yönelik şiddet için teşvik edici bir faktördür.²⁶ Şiddet, kadınları "terbiye etmenin" ve tahakkümü yeniden teyit etmenin bir aracı olarak görülüyor.²⁷ Ataerkil bir toplumda kadınlar sıkı bir kontrol altındadır.²⁸ Yaygın olarak paylaşılan kültürel normlar nedeniyle, medeni durum kadınlara yönelik şiddete katkıda bulunan bir faktör ve haklı bir gerekçe olarak kabul edilmektedir.²⁹ Kadınlara yönelik kontrol edici davranışlar, kadınların ziyaret edebilecekleri yerler, giyim ve moda anlayışları ve sohbet ettikleri erkeklerle ilgilidir.³⁰

Ayrıca, kadının yaşadığı mahallenin ve mahalle sakinlerinin normları da kadına yönelik şiddet üzerinde etkilidir.³¹ Kadına yönelik şiddet, kadına yönelik ayrımcılıkla iç içedir ve kadına yönelik şiddet bir ayrımcılık biçimidir. Çoğu durumda, maruz kalınan şiddetin canlılık düzeyini katlayarak artıran etken, kadınların bu tür şiddeti bildirmek için uygun seçeneklerden habersiz olmalarından veya yardım çağrılarına rağmen vahim koşullarda sahipsiz bırakılmalarından kaynaklanmaktadır. Dahası, pek çok kadın şiddete maruz kalmalarının kendi hatalarından kaynaklandığına inanmaya

---

²¹Ibid.

²²Scf. (2023, January 4). *Top Court refuses to annul Turkey's Istanbul Convention withdrawal*. Stockholm Center for Freedom. <https://stockholmcf.org/top-court-refuses-to-annul-turkeys-istanbul-convention-withdrawal/>.

²³Amnesty International (Ed.). (2021). *Turkey: Women Confronting Family Violence*, p. 8.

²⁴*UNFPA-TKDF Domestic Violence Report has been released!*. UNFPA Türkiye. (2023, June 22). <https://turkiye.unfpa.org/en/domestic-violence-report-press-release>.

²⁵Kocacik , F., Kutlar , A., & Erselcan , F. (2019). Domestic violence against women: A field study in Turkey. *The Social Science Journal* , 44(4), 698–720. <https://doi.org/https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1016/j.soscij.2007.10.016>.

²⁶Basar , F., & Demirci , N. (2018). Domestic violence against women in Turkey. *Pak J Med Sci* , 34(3), 660–665. <https://doi.org/https://pjms.com.pk/index.php/pjms/article/view/15139>.

²⁷Amnesty International (Ed.). (2021). *Turkey: Women Confronting Family Violence*.

²⁸Kocacik , F., Kutlar , A., & Erselcan , F. (2019). Domestic violence against women: A field study in Turkey. *The Social Science Journal* , 44(4), 698–720.

²⁹*Data on violence against women in Turkey*. ILAPROJECT. (2021, April 21). <https://ilaprojesi.org/en/2020/09/18/data-on-violence-against-women-in-turkey/#:~:text=Physical%20and%20For%20sexual%20violence,at%2012%25%20throughout%20the%20country>.

³⁰Kardam , F., Alpar , Z., Yuksel , I., & Ergun , E. The Dynamics of Honor Killings in Turkey . <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/honourkillings.pdf>.

³¹Kocacik , F., Kutlar , A., & Erselcan , F. (2019). Domestic violence against women: A field study in Turkey. *The Social Science Journal* , 44(4), 698–720. <https://doi.org/https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1016/j.soscij.2007.10.016>

şartlandırılmıştır. Kadınlar, maruz kaldıkları fiziksel şiddetin devam etmesi nedeniyle eşlerine ya da birlikte oldukları kişilere karşı nadiren mücadele etmekte ya da onları terk etmektedir.³² Ayrıca, bazı kadınlar şiddeti önemli bir sorun olarak görmedikleri için bildirmemektedir.³³

- *Mevcut yasal korumalar ve destek hizmetleri ile uygulamadaki ve adalete erişimdeki zorluklar*

İstismara uğrayan kadınlar, polise ve mahkemelere başvurarak kısıtlama kararları da dahil olmak üzere önleyici tedbir kararları alabilirler. Kadınlar ayrıca, uygulanabilir mali yardımın yanı sıra sığınağa erişim sağlayan koruyucu tedbir kararları için de başvuruda bulunabilirler. Failler, uzaklaştırma emirlerinin şartlarını ihlal etmeleri halinde gözaltı ile cezalandırılabilirler. Ancak, tedbir kararlarının çok kısa bir süre için verilmesinden kaynaklanan bir uygulama sorunu vardır ve bir cezalandırma biçimi olarak tutuklamadan kaçınılmaktadır. Ayrıca, mahkemeler caydırıcı etkisi düşük olan para cezaları verme eğilimi göstermektedir. Ayrıca, yetkililer tarafından düzgün bir şekilde risk değerlendirmesi yapılmaması da bu riski artırmaktadır.³⁴

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Sözleşme ("İstanbul Sözleşmesi") kadınların şiddete karşı güvende olmalarını sağlamaya yönelik standartları belirleyen bir sözleşmedir.³⁵ Sözleşme 7 Nisan 2011 tarihinde kabul edilmiş ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.³⁶ İstanbul Sözleşmesi'nin önemi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kadına yönelik şiddetin temel nedeni olarak tanımlamasında, tarihsel bir bağlam içinde geliştirmesinde ve devlete bu toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sona erdirmek için pozitif yükümlülükler getirmesinde yatmaktadır. Sözleşme sadece cinsiyet ayrımcılığını reddetmekle kalmamakta, aynı zamanda cinsel yönelime dayalı her türlü ayrımcılığa da karşı çıkmaktadır.³⁷ Ayrıca İstanbul Sözleşmesi, kadın hakları ve kadına yönelik şiddetin önleme, koruma, kovuşturma ve entegre politikalar olmak üzere dört sütun olarak bilinen bir yol haritası aracılığıyla ortadan kaldırılmasına ilişkin en ilerici sözleşme olarak kabul edilmektedir.³⁸

---

³²Hacettepe University. (2019). *Domestic Violence against Women in Turkey*. <https://cssplatform.org/wp-content/uploads/2019/04/Summary-report-of-Research-on-DV-in-Turkey.pdf>.

³³Ibid.

³⁴*Interview: How Turkey's failure to protect women can cost them their lives*. Human Rights Watch. (2023, June 20). <https://www.hrw.org/news/2022/05/26/interview-how-turkeys-failure-protect-women-can-cost-them-their-lives>.

³⁵Council of Europe, *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, 11 May 2011, <https://www.refworld.org/legal/agreements/coe/2011/en/79074>.

³⁶*Key facts about the Istanbul Convention - Istanbul Convention Action Against Violence Against Women and Domestic Violence - www.coe.int*. Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/key-facts>.

³⁷ <https://kadinininsanhaklari.org/savunuculuk/uluslararası-sozlesmeler-ve-mekanizmalar/istanbul-sozlesmesi/>

³⁸Seker , B., & Sonmezocak , E. B. (2021). *Withdrawal from the Istanbul Convention: War on Gender Equality in Turkey*. https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-06/06292021_Freedom_House_Turkey_Policy_Brief-2-Withdrawal-from-the-Istanbul-Convention.pdf.

Türkiye, 2012 yılında TBMM'deki tüm partilerin oybirliğiyle İstanbul Sözleşmesi'ni onaylayan ilk ülke olmuştur.³⁹ İstanbul Sözleşmesi ile kadınlara atfedilen koruma düzeyi, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a aktarılmıştır.⁴⁰ Ancak, 20 Mart 2021 tarihinde, Türkiye Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 1 Temmuz 2021 tarihinde yürürlüğe giren 3718 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile İstanbul Sözleşmesi'nden çekildiğini kamuoyuna duyurmuştur.^{41,42} Karar hem Türkiye içinde hem de dışında kınandı ve protestolara yol açtı ve kadınların korunması konusunda bir gerileme olarak değerlendirildi.⁴³

AKP hükümeti, İstanbul Sözleşmesi'nin aile yapısına aykırı olduğunu ve kültürel normlara aykırı olan eşcinselliği teşvik ettiğini iddia etti.⁴⁴ AKP hükümeti tarafından gösterilen temel gerekçe, Sözleşme'nin kadınları boşanma davası açmaya teşvik etmesi ve bunun da Türk aile yapısını tehlikeye atmasıdır.⁴⁵ Siyasi parti ve mevcut iktidar partisi AKP iktidara geldiği 2002 yılından bu yana, aile odaklı programları güçlendiren ve kadınların doğum kontrolüne ilişkin bilgilere erişimi ve kürtaj hakkı gibi cinsel ve üreme haklarının sağlanmasını kısıtlayan pronatalist politikalar benimsemektedir.⁴⁶ Kararın ardından, geri çekme kararının iptali için en üst idare mahkemesine 200 itiraz başvurusu yapıldı ve bu başvuru 500'den fazla kişinin katılımıyla idare mahkemesi tarihinin en kalabalık başvurusu olarak nitelendirilirken, diğerlerinin katılımı engellendi.^{47,48} Kararname, küresel bir tecride yol açan ve kadınları ve LGBTQ topluluğu üyelerini daha fazla risk altına sokan koşulları tırmandıran COVID-19 salgını nedeniyle özellikle endişe vericiydi.⁴⁹ Çekilme kararının, hukukun üstünlüğü krizi, kuvvetler ayrılığının aşınması ve parlamento ya da anayasal denetimin yokluğunda keyfi ve tek taraflı başkanlık kararının bir göstergesi olduğu

---

³⁹Kula, A. (2021, March 22). *An unconstitutional setback: Turkey's withdrawal from the Istanbul Convention*. Verfassungsblog. <https://verfassungsblog.de/erdogan-istanbul-convention/>.

⁴⁰Law to Protect Family and Prevent Violence Against Women No. 6284.

⁴¹Presidential Decision No. 3718.

⁴²Council of Europe. (2021, April 7). *Turkey's announced withdrawal from the Istanbul Convention Endangers Women's Rights - Commissioner for human rights - www.coe.int*. Commissioner for Human Rights. <https://www.coe.int/nb/web/commissioner/-/turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention-endangers-women-s-rights>.

⁴³*Turkey's withdrawal from the Istanbul Convention rallies the fight for women's rights across the world*. Amnesty International. (2022, August 8). <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/07/turkeys-withdrawal-from-the-istanbul-convention-rallies-the-fight-for-womens-rights-across-the-world-2/>.

⁴⁴Seker, B., & Sonmezocak, E. B. (2021). *Withdrawal from the Istanbul Convention: War on Gender Equality in Turkey*. https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-06/06292021_Freedom_House_Turkey_Policy_Brief-2-Withdrawal-from-the-Istanbul-Convention.pdf.

⁴⁵Ibid.

⁴⁶Ibid.

⁴⁷*Türkiye's withdrawal from the Istanbul Convention*. Centre for Human Rights & Legal Pluralism. (2023, March 15). <https://www.mcgill.ca/humanrights/article/turkiyes-withdrawal-istanbul-convention>.

⁴⁸Ibid.

⁴⁹United Nations. *UN joint statement in response to Turkey's withdrawal from Istanbul Convention in Türkiye*. United Nations. <https://turkiye.un.org/en/122727-un-joint-statement-response-turkey%E2%80%99s-withdrawal-istanbul-convention>.

düşünülmektedir.⁵⁰ Dahası, kadına yönelik şiddetle mücadele paternalist ve muhafazakar terimlerle algılanmaktadır.⁵¹ Türkiye'deki yetkililer kadınları kırılabılır olarak görmekte ve aile kurumunu koruma rolünü üstlenmektedir.⁵²

4. Türkiye'deki Mülteci Kadınlar

- *Türkiye'deki mülteci krizine genel bakış*

Şu anda Türkiye, farklı milletlerden gelen 4 milyon kayıtlı mülteci ile dünya çapında en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır.⁵³ Suriye uyruklu mülteciler Türkiye'deki mülteci nüfusunun büyük çoğunluğunu oluştururken, İran, Afganistan ve Irak vatandaşlarına da koruma sağlanmaktadır.⁵⁴ Suriyeli mültecilerin çoğunluğu gibi mültecilerin birçoğu on yılı aşkın bir süredir Türkiye'de ikamet ediyor olsa da, mülteci azınlık Türk vatandaşları tarafından sosyal ve ekonomik sorunların önemli bir nedeni olarak görülmekte ve birçoğu bu mültecilerin ülkelerine dönmelerini beklemektedir.⁵⁵ Artan akın ve istihdam oranlarındaki benzeri görülmemiş düşüş, Türkiye'deki mülteci krizine ilişkin tartışmaları sürekli olarak yeniden alevlendiriyor.⁵⁸ Dahası, mültecilere yönelik nefret, bu mültecilerin Türk kültürüne ve normlarına entegre olmadıkları yönündeki eleştirilerle daha da artmaktadır.⁵⁹

---

⁵⁰ Seker , B., & Sonmezocak , E. B. (2021). *Withdrawal from the Istanbul Convention: War on Gender Equality in Turkey*.

⁵¹ *Interview: How Turkey's failure to protect women can cost them their lives*. Human Rights Watch. (2023, June 20). <https://www.hrw.org/news/2022/05/26/interview-how-turkeys-failure-protect-women-can-cost-them-their-lives>.

⁵² Ibid.

⁵³ *Türkiye*. European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/turkiye_en#:~:text=The%20country%20currently%20hosts%20the,Most%20refugee s%20live%20outside%20camps.

⁵⁴ *Refugees and asylum seekers in Turkey*. UNHCR Türkiye. <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>.

⁵⁵ Tahiroglu, M., & By. (2022, August 17). *Immigration politics: Refugees in Turkey and the 2023 elections: Heinrich Böll stiftung: Washington, DC office - USA, Canada, global dialogue*. Heinrich Böll Stiftung | Washington, DC Office - USA, Canada, Global Dialogue. <https://us.boell.org/en/2022/08/17/immigration-politics-refugees-turkey-and-2023-elections>.

⁵⁶ *Syrian refugees in Turkey: Between heaven and hell?*. IEMed. <https://www.iemed.org/publication/syrian-refugees-in-turkey-between-heaven-and-hell/>.

⁵⁷ Makovsky, A. (2024, February 28). *Turkey's refugee dilemma*. Center for American Progress. <https://www.americanprogress.org/article/turkeys-refugee-dilemma/>.

⁵⁸ Tahiroglu, M., & By. (2022, August 17). *Immigration politics: Refugees in Turkey and the 2023 elections: Heinrich Böll stiftung: Washington, DC office - USA, Canada, global dialogue*. Heinrich Böll Stiftung | Washington, DC Office - USA, Canada, Global Dialogue.

⁵⁹ Ozduzen, O., Korkut, U., & Ozduzen, C. (2020). 'refugees are not welcome': Digital racism, online place-making and the evolving categorization of Syrians in Turkey. *New Media & Society*, 23(11), 3349–3369. <https://doi.org/10.1177/1461444820956341>.

- *Toplumsal cinsiyet ve mülteci statüsünün kesişimselliği ve mülteci kadınların karşılaştığı önemli zorluklar: sağlık hizmetlerine, eğitime ve istihdama erişim*

Türkiye'deki mülteci kadınlar ve çocuklar arasında hastalıklar daha yaygındır ve mülteci kadınların nasıl ve nerede destek bulabileceklerine ilişkin farkındalık eksikliği nedeniyle üreme sağlığı hizmetlerine erişim oldukça sınırlıdır.⁶⁰ Mülteci kadınlar cinsel şiddete karşı son derece savunmasızdır ve hamilelik boyunca daha yüksek risklerle karşı karşıya kalmakta, sağlık hizmetlerinin daha az kullanılması nedeniyle anne ölümleriyle sonuçlanmaktadır.⁶² Türkiye'de ikamet eden mülteci kadınlar, Türkiyeli kadınlara kıyasla zorla evlendirilme, çok eşlilik ve istenmeyen gebeliklerden çok daha fazla muzdariptir.⁶³

Mülteci kadınlar, bir dizi faktörün bir araya gelmesi nedeniyle eğitim ortamlarına katılmaktan genellikle korkmaktadır. Bunlar arasında, kadınları yüksek öğrenim görmeleri için destek veya teşvik olmaksızın günlük işlerini tamamlamakla kısıtlayan kültürel normları da yer almaktadır.⁶⁴ Ayrıca, eğitilmiş olmanın kültürlerinden kopmalarına yol açacağından korkuyorlar ki bu aileleri tarafından da paylaşılan bir endişe.⁶⁵ Türkiye'deki mülteci kadınlar için mevcut iş olanakları oldukça sınırlıdır ve çeşitli zorluklar içermektedir.⁶⁶ Kadınlar genellikle tekstil ve gıda gibi sektörlerde mavi yakalı pozisyonlarla sınırlandırılmıştır.⁶⁷ Eğitimlerine rağmen bu kadınlar genellikle nitelikleriyle orantılı işler bulmakta zorlanmaktadır.⁶⁸ Sonuç olarak, mülteci kadınlar, özellikle de izole edilmiş veya yalnızlarsa, sıklıkla güven kaybı yaşamaktadır.⁶⁹

- *STK'ların ve uluslararası kuruluşların mülteci kadınları destekleme çabaları*

BM kuruluşları, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin azaltılması için proaktif tedbirler almış olup, UN Women Türkiye, gelişmeleri teşvik etmek için Türk Hükümeti ve sivil toplum kuruluşları ile

⁶⁰UNFPA. (2014). *Regional Situation Report for Syria Crisis*. <https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/UNFPA%20Regional%20SitRep%201%20-%2030%20September%202014%20-%2025%20.pdf>.

⁶¹Samari, G. (2017). Syrian refugee women's health in Lebanon, Turkey, and Jordan and recommendations for improved practice. *World Medical & Health Policy*, 9(2), 255–274. <https://doi.org/10.1002/wmh3.231>.

⁶²Samari, G. (2017). Syrian refugee women's health in Lebanon, Turkey, and Jordan and recommendations for improved practice. *World Medical & Health Policy*, 9(2), 255–274. <https://doi.org/10.1002/wmh3.231>.

⁶³Saleh, A., Aydin, S., & KOÇAK, O. (2018). A comparative Study of Syrian Refugees in Turkey, Lebanon, and Jordan: Healthcare Access and Delivery. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(14), 448-464. <https://doi.org/10.26466/opus.376351>.

⁶⁴*Syrian sisters lead the way to higher education for young refugees in Turkey*. UN Women – Europe and Central Asia. <https://eca.unwomen.org/en/stories/news/2022/03/syrian-sisters-lead-the-way-to-higher-education-for-young-refugees-in-turkey>.

⁶⁵Ibid.

⁶⁶*Exploring the livelihoods of women refugees in Turkey: A qualitative study on the Emergency Social Safety Net (ESSN) applicants (a remote focus group discussion report) - türkiye*. ReliefWeb. (2021, September 1). <https://reliefweb.int/report/turkey/exploring-livelihoods-women-refugees-turkey-qualitative-study-emergency-social-safety>.

⁶⁷Ibid.

⁶⁸Ibid.

⁶⁹Ozturk, L., Serin, Z. V., & Altinoz, H. (2019). Challenges and obstacles for Syrian refugee women in the Turkish Labor Market. *Societies*, 9(3), 49. <https://doi.org/10.3390/soc9030049>.

aktif bir şekilde işbirliği yapmaktadır.⁷⁰ Özellikle BM Kadın Mülteci Müdahale Programı aracılığıyla İzmir ve Gaziantep gibi şehirlerde sadece kadınlara yönelik merkezler desteklenmektedir.⁷¹ Bu merkezler, şiddete karşı savunmasız olan mülteci ve ev sahibi topluluk kadınlarına ve kız çocuklarına danışmanlık, destek ve kurumsal yönlendirmeler sunmaktadır.⁷²

2017 yılından bu yana, mülteci ve ev sahibi topluluklardan 20.000'den fazla kadın, Avrupa Birliği'nin yanı sıra Japonya, Norveç ve İzlanda hükümetleri tarafından finanse edilen projeler aracılığıyla sağlanan koruma hizmetlerinden ve geçim kaynağı desteğinden yararlanmıştır.⁷³ Ayrıca, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye, göçmen ve mülteci kadınlar ve gençler için sağlık ve koruma hizmetlerinin erişilebilirliğini artırma misyonunda kararlıdır.⁷⁴ Bu kararlılık, 2021'de İstanbul ve Şanlıurfa'da iki yeni merkezin kurulmasıyla örneklendirilmekte ve onların refahını ve güçlendirilmesini ilerletmeye yönelik özel bir çabanın sinyalini vermektedir.⁷⁵ Şanlıurfa'daki Sağlık ve Destek Merkezleri, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, hemşireler, çevirmenler ve sağlık araçlarından oluşan uzman bir ekiple mülteci ve göçmen kadınlara çok çeşitli sağlık ve koruma hizmetleri sunmaktadır.⁷⁶ Merkez, mülteci kadınlara psikolojik yardımın yanı sıra karşılaşılabilecekleri şiddete karşı hukuki yolları nasıl kullanacakları konusunda da rehberlik etmektedir.⁷⁷ Ayrıca, kadınlara farkındalık yaratmayı amaçlayan bilgilendirme danışmanlığının yanı sıra mesleki eğitim de verilmektedir. İstanbul'da benzer işlevlere sahip olan Kadın Dayanışma Merkezi, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarına sağlık ve koruma hizmetleri sunmaktadır.⁷⁸

5. Kesişimsellik ve Marjinalleştirilmiş Gruplar

Kesişimsellik, teorik bir çerçeve olarak ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet, cinsellik ve yetenek gibi sosyal kategorilerin birbiriyle bağlantılı doğasını kabul eder. Türkiye'deki ötekileştirilmiş kadın grupları, ayrımcılık ve baskının kesişen biçimlerinden kaynaklanan çeşitli zorluklarla

---

⁷⁰ *Ending violence against women and girls*. UN Women – Europe and Central Asia. <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/turkey/ending-violence-against-women>.

⁷¹ *Refugee response*. UN Women – Europe and Central Asia. <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/turkey/peace-and-security>.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ *UNFPA Turkey continues to support the most vulnerable refugees and migrants with New Centers*. UNFPA Türkiye. (2021, December 12). <https://turkiye.unfpa.org/en/news/unfpa-turkey-continues-support-most-vulnerable-refugees-and-migrants-new-centers>.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ *UNFPA Turkey continues to support the most vulnerable refugees and migrants with New Centers*. UNFPA Türkiye. (2021, December 12). <https://turkiye.unfpa.org/en/news/unfpa-turkey-continues-support-most-vulnerable-refugees-and-migrants-new-centers>; See also *Women' guest house – refugees association*. Mülteciler Derneği Türkçe. <https://multeciler.org.tr/eng/guesthouse/>.

karşılaşmaktadır. Türkiye'nin tarihine, kadınların ötekileştirilmesini sürekli kılan ataerkil normlar ve kültürel uygulamalar damgasını vurmuştur.

Ayrıca, Türkiye'nin 2021 yılında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini daha da kötüleştirilmiş ve ülkenin toplumsal cinsiyet demokrasisinde süregelen gerilemenin altını çizmiştir.⁷⁹ Bu hareket, Avrupalılaştırma sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde atıldığı düşünülen adımlardan bir geri adım olmuş ve demokratikleşmeden uzaklaşma olarak değerlendirilmiştir. Sözleşme'den çekilme, Türkiye'de demokrasinin azalması ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin desteklenmesi ile karakterize edilen daha geniş siyasi iklimi yansıtmaktadır.⁸⁰

- *Marjinalleştirilmiş kadın gruplarının karşılaştığı zorluklar*

Türkiye'de kadınların karşılaştığı ciddi zorluklardan biri de toplumsal cinsiyete dayalı şiddettir. Türkiye'de toplumsal cinsiyete dayalı şiddet çok çeşitli insan hakları ihlallerini içermektedir. Hükümetin 2014 yılında yaptığı bir araştırmaya göre, Türkiye'de yaklaşık her dört kadından biri partnerinden fiziksel veya cinsel şiddet görmüştür.⁸¹ Hükümet, bağımsız medya ve sivil toplum kuruluşlarından elde edilen veriler her yıl yüzlerce kadın cinayetinin işlendiğini göstermektedir. Ancak, mevcut destek sistemlerine güven eksikliği, faillerin yaygın cezasızlığı ve toplumsal cinsiyetle ilgili önyargılar ve ayrımcılık nedeniyle birçok vaka bildirilmemektedir.⁸²

Sosyoekonomik statü toplumsal cinsiyetle kesişmekte ve Türkiye'de eşitsizlikler yaratmaktadır; düşük gelirli kesimlerden gelen kadınlar sosyal ve ekonomik hayatta orantısız engellerle karşılaşmaktadır. Ekonomik eşitsizlik aynı zamanda diğer toplumsal cinsiyet normları ve ataerkil yapılarla da ilişkilidir ve kadınların eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerine erişimini kısıtlamaktadır. Örneğin, resmi istatistiklere göre Türkiye'de erkekler için işsizlik oranı %8,9 iken bu rakam kadınlar için %13,9'a çıkmaktadır.⁸³

---

⁷⁹ Council of Europe. (2021, April 7). *Turkey's announced withdrawal from the Istanbul Convention Endangers Women's Rights - Commissioner for human rights - www.coe.int*. Commissioner for Human Rights. <https://www.coe.int/nb/web/commissioner/-/turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention-endangers-women-s-rights>

⁸⁰ Fernandes, R. S. (2023, November 29). *The burden of de-democratisation: Gender (in)equality in Turkey*. The Loop. <https://theloop.ecpr.eu/the-burden-of-de-democratisation-gender-inequality-in-turkey/#:~:text=Women%20in%20Turkey%20have%20extremely,representation%2C%20of%20any%20OECD%20country>

⁸¹ *Türkiye: Stemming tide of violence against women and girls should be priority, says UN expert*. OHCHR. (2022).

⁸² *Combatting domestic violence in Turkey: The deadly impact of failure ...* Human Rights Watch. (2022). <https://www.hrw.org/report/2022/05/26/combating-domestic-violence-turkey/deadly-impact-failure-protect>

⁸³ Tatoğlu, T. (2022, December). *Drivers of low female labor force participation in Türkiye*. (BBVA Research). https://www.bbvaesearch.com/wp-content/uploads/2022/12/WP_22_13_Drivers_of_Low_Female_Labor_Force_Participation_in_Turkiye.pdf

Türkiye'de Kürtler, Ermeniler ve diğerleri gibi etnik azınlık kadınları, etnik kökenleri ve cinsiyetleri temelinde sistematik ayrımcılığa maruz kalmaktadır.⁸⁴ Genellikle eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerine erişimleri sınırlıdır ve bu durum yoksulluk ve şiddete karşı savunmasızlıklarını daha da artırmaktadır. Kültürel ve dilsel engeller, adalete ve destek hizmetlerine erişimlerini daha da zorlaştırmaktadır. Ayrıca, eğitim eksikliği Türkiye'nin doğusunda kadınlar tarafından daha yaygın bir şekilde yaşanmakta olup, lise eğitimini tamamlama olasılıkları erkeklere kıyasla daha düşüktür.⁸⁵

Engelli kadınlar, cinsiyetleri ve engellilikleri temelinde kesişen ayrımcılık biçimleriyle karşı karşıyadır.⁸⁶ Eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerine erişimde engellerin yanı sıra yapısal çevredeki fiziksel engellerle de karşılaşmaktadırlar. Engellilikle ilgili olumsuz tutumlar ve yanlış kanılar bu kadınları daha da marjinalleştirmekte, sosyal içerme ve katılım fırsatlarını sınırlamaktadır.

Türkiye'deki göçmen ve mülteci kadınlar, yerinden edilme, çatışma ve güvencesiz yasal statüden kaynaklanan çok yönlü zorluklarla karşı karşıyadır. Genellikle sağlık ve eğitim dahil olmak üzere temel hizmetlere erişimden yoksundurlar ve sömürü, insan ticareti ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı savunmasızdırlar.⁸⁷

Kadınların anne ve ev kadını olarak geleneksel rolünü sürdüren kültürel ve sosyal normlar, bazı kadınların eğitime erişiminin önündeki bu engeli devam ettirmektedir.⁸⁸ Anlaşılacağı üzere, eğitime erişim eksikliği, marjinalleştirilmiş kadınlar için, kazançlı bir iş arama becerisinin sınırlı olmasının yanı sıra, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, ayrımcılık ve eşitsizliğe karşı kendilerini korumak için mevcut olması gereken haklar ve yasal korumalar konusunda sınırlı farkındalık ve anlayış gibi diğer zorlukları da devam ettirmektedir.

---

⁸⁴ Kaya, N., & Baldwin, C. (2004). *Minorities in Turkey*. Minority Rights Group International. <https://minorityrights.org/app/uploads/2024/01/mrg-turkeysub.pdf>

⁸⁵ Kilinc, R., & Neathery-Castro, J. L. (2017). *Ethnic conflict and gender inequality in education: the case of Turkey*. University of Nebraska at Omaha. <https://digitalcommons.unomaha.edu/>

⁸⁶ *Submission to the Draft General Comment on Article 6: Women with Disabilities*. (ENKAD). (n.d.). <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/cedaw/general-discussion/2023/gr40-advocacy-women-disabilities-initiative.docx>

⁸⁷ *Gender dimension in Turkish migration policies and strategies*. Maat for Peace, Development and Human Rights. (2019, May). https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/SRMigrants/submissions/MaatForPeace_Submission_GA-Report.pdf

⁸⁸ Ökten, Ş. (2017). *Domestic Violence and Patriarchy in Turkey*. *European Journal of Social Sciences Education and Research*. https://revistia.com/files/articles/ejser_v4_i4s_17/Sevket.pdf

6. Sonuç

Türkiye'de kadın haklarının yolculuğu, ilerleme ve zorlukların karmaşık bir etkileşimine işaret etmektedir. Yasal reformlarda ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik toplumsal tutumlarda önemli adımlar atılmış olsa da, süregelen eşitsizlikler ve yapısal engeller kadın haklarının tam olarak hayata geçirilmesini engellemeye devam etmektedir. Hamile ve doğum sonrası kadınların hapsedilmesi, kadınlara yönelik yaygın şiddet olgusu ve Türkiye sınırları içerisindeki mülteci kadınların içinde bulunduğu kötü durum, ortak eyleme duyulan acil ihtiyacı acı bir şekilde hatırlatmaktadır.

Hamile kadınların ve yeni annelerin, özellikle de Gülen Hareketi ile bağlantılı olanların hapsedilmesi, Türkiye'nin yasal çerçevesindeki sistemik adaletsizliklerin altını çizmektedir. Hamile kadınların ve altı aydan küçük bebeği olan kadınların gözaltına alınmasını yasaklayan mevcut yasalara rağmen, tutarsız uygulamalar ve uluslararası insan hakları standartlarının göz ardı edilmesi, adaletsizlik ve acı döngüsüne katkıda bulunmaktadır. Anne ve çocuk sağlığı üzerindeki olumsuz etkiler, ceza adaleti sisteminde acilen reform yapılması ve insani ve hak temelli yaklaşımların uygulanması ihtiyacının altını çizmektedir.

Kadına yönelik şiddet, yerleşik kültürel normlar, sosyoekonomik eşitsizlikler ve yasal koruma ve destek hizmetlerindeki eksiklikler nedeniyle Türkiye'de yaygın ve çok yönlü bir sorun olmaya devam etmektedir. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme bu zorlukları daha da artırmakta, kadın haklarının korunmasında endişe verici bir gerilemeye ve uluslararası yükümlülüklerin göz ardı edilmesine işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin temel nedenlerini ele almak ve hesap verebilirlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği kültürünü teşvik etmek, herkes için daha güvenli ve daha adil bir toplum yaratmak için zorunludur.

Türkiye'deki mülteci kadınlar, yerinden edilme, çatışma ve güvencesiz yasal statü nedeniyle daha da kötüleşen, kesişen ayrımcılık ve kırılabilirlik biçimleriyle karşı karşıyadır. Sağlık, eğitim ve istihdam dâhil olmak üzere temel hizmetlere erişim sınırlı kalmakta, bu da kadınların kendilerine özgü ihtiyaç ve zorluklarını ele almak için güçlü destek mekanizmaları ve hedefe yönelik müdahaleler gerektirmektedir.

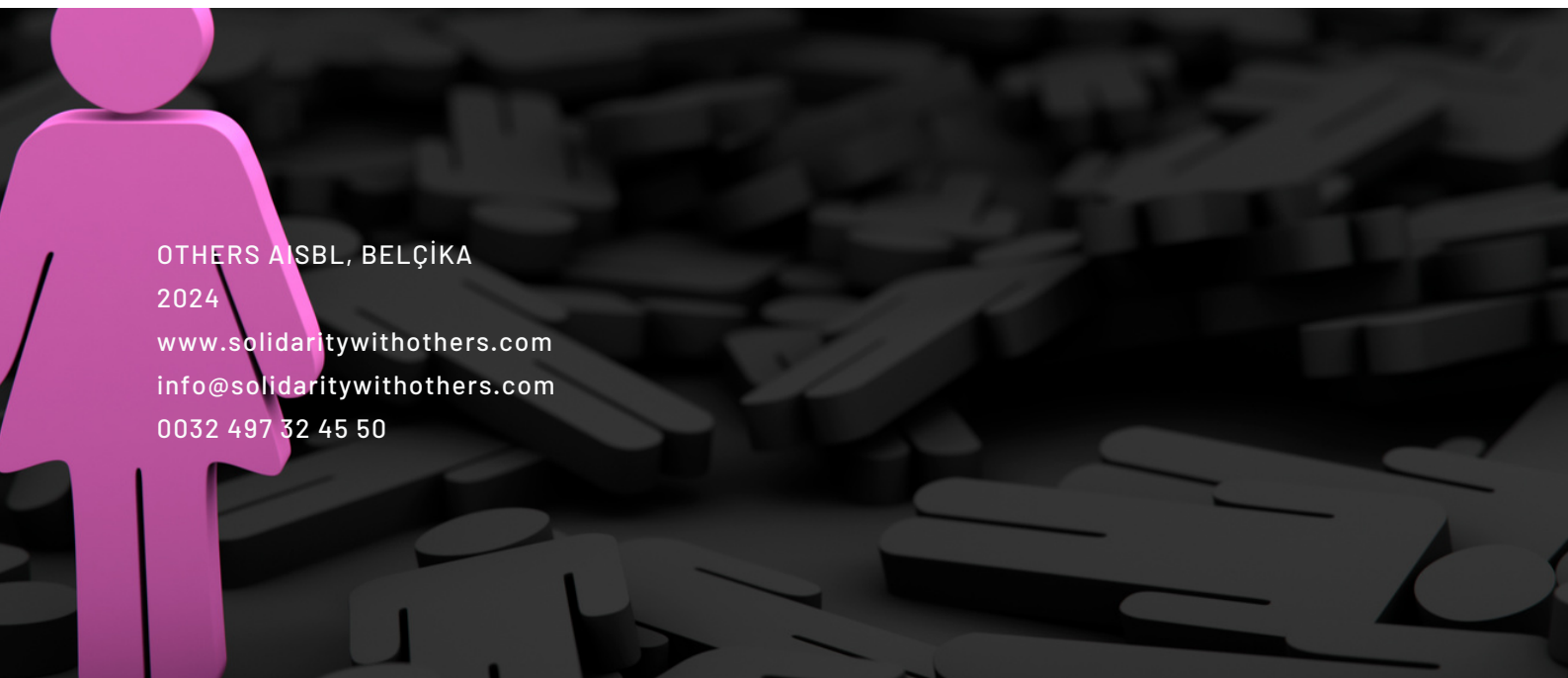
• *Tavsiyeler*

I- Uluslararası Taahhütleri Yerine Getirme: Türkiye, İstanbul Sözleşmesi de dâhil olmak üzere uluslararası insan hakları anlaşmalarına ve sözleşmelerine bağlılığını yeniden teyit etmeli ve bunların iç hukukta etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamalıdır. Bu, İstanbul Sözleşmesi'ne olan bağlılığını yeniden tesis etmeyi ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin her türünü ele almak için somut adımlar atmayı da içermektedir.

- II- Ceza ve Adalet Sisteminde Reform: Hamile kadınların ve yeni annelerin haklarının korunmasını sağlamak için, alıkonulmalarını yasaklayan yasaların tutarlı bir şekilde uygulanması ve uluslararası insan hakları standartlarına uyulması da dahil olmak üzere, ceza adaleti sisteminde kapsamlı reformlar gerçekleştirin.
- III- Destek Hizmetlerini Geliştirme: Sığınma evleri, danışmanlık, hukuki yardım ve ekonomik güçlendirme programları da dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarına yönelik destek hizmetlerine erişimi genişletin. Bu hizmetlerin kültüre duyarlı, toplumsal cinsiyete duyarlı ve mülteciler ve marjinal gruplar da dahil olmak üzere tüm kadınlar için erişilebilir olmasını sağlayın.
- IV- Ayrımcılıkla Mücadele: Etnik azınlıklar, engelli kadınlar, göçmen ve mülteci kadınlar da dahil olmak üzere marjinalleştirilmiş kadın gruplarına karşı ayrımcılıkla mücadele etmek için proaktif tedbirler alın. Bu, eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerinin önündeki yapısal engellerin ele alınmasını ve sosyal içermeye ve katılımın teşvik edilmesini içerir.
- V- Kadınları Güçlendirme: Kadınları ekonomik, sosyal ve siyasi olarak güçlendirmeyi amaçlayan girişimlere yatırım yapın. Bu, kadınların liderliğini ve karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmeyi, eğitime ve mesleki eğitime erişimi artırmayı ve kadın hakları farkındalığını ve savunuculuğunu teşvik etmeyi içerir.
- VI- Uluslararası İş Birliğini Güçlendirme: Türkiye'de kadın haklarına verilen desteği güçlendirmek için uluslararası kuruluşlar, sivil toplum grupları ve diğer paydaşlarla iş birliği yapın. Bu, en iyi uygulamaların paylaşılmasını, kaynakların harekete geçirilmesini ve toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi girişimleri konusunda diyalog ve iş birliğinin geliştirilmesini içerir.
- VII- İlerlemeyi İzleme ve Değerlendirme: Veri toplama, raporlama ve hesap verebilirlik mekanizmaları da dahil olmak üzere, Türkiye'de kadın haklarının geliştirilmesindeki ilerlemenin izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik mekanizmalar oluşturun. Politikaların ve müdahalelerin kadınların ve kız çocuklarının yaşamları üzerindeki etkisini düzenli olarak değerlendirin ve ortaya çıkan zorlukları ve boşlukları ele almak için stratejileri gerektiği gibi ayarlayın.

Türkiye, bu tavsiyelere öncelik vererek ve kapsamlı ve hak temelli bir yaklaşım benimseyerek toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi ve tüm kadınların haklarının ve onurlarının korunması yönünde önemli adımlar atabilir.

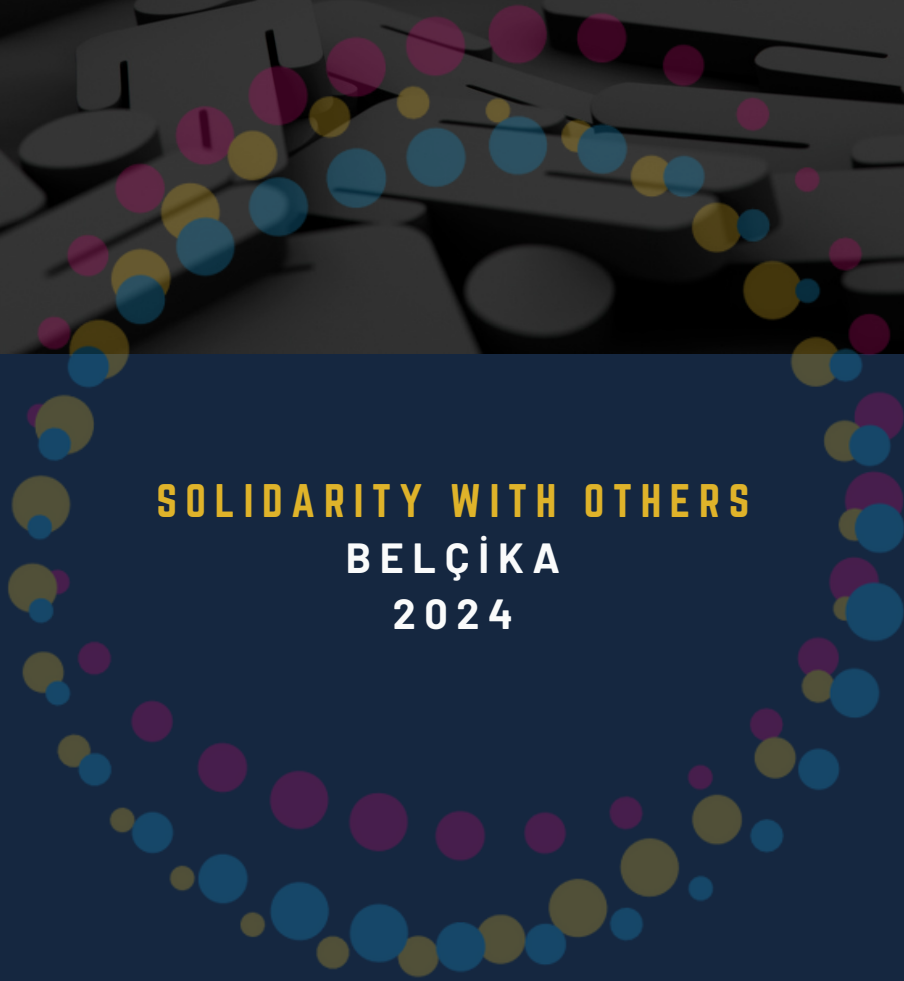
OTHERS AISBL, BELÇİKA

2024

www.solidaritywithothers.com

info@solidaritywithothers.com

0032 497 32 45 50

SOLIDARITY WITH OTHERS
BELÇİKA
2024